

Balada
DE LA
frontera

PREMI ENRIC VALOR DE NOVEL·LA

IVÀN CARBONELL IGLESÍAS

Ivan Carbonell Iglesias

Balada
DE LA
frontera

Premi Enric Valor de Novel·la en Valencià 2019
de l'Excma. Diputació d'Alacant

 GOVERN
PROVINCIAL
ALACANT
La Dipu dels pobles

 ESFERA

bromera

*A J. R. R. Tolkien. Al davant de la vostra tomba
al cementeri de Wolvercote vaig jurar-ho*

*Al meu germà i als meus amics de sempre,
per aquelles vesprades de tanta fantasia*

E nos, al vespre, dixem a don Rodrigo:

–Hajam tro a trenta cavallers, que anc no vim Xàtiva e volem-la ver.

E anam llà a aquell coll agut qui és part del castell, e veem la pus bella horta que anc havíem vista en vila ni en castell, e que hi havia més de dues-centes algorfes per l'horta, les pus belles que hom pogués trobar, e les alqueries en torn de l'horta, moltes e espesses, e veem encara lo castell, tan noble e tan bell, e tan bella horta, e haguem-ne gran goig, e gran alegre en nostre cor. E sembla'ns que no tan solament per don P. Alcalà devíem-nos venir sobre Xàtiva ab nostra host, mas per haver lo castell per crestianisme, e que Déu hi fos servit.

Jaume I, *Crònica o Llibre dels fets*

Com en Roger de Llúria, almirall del senyor rei d'Aragó, pres lo príncep fill del rei Carles e desbaratà totes ses galeres

Ab tant les galees se foren acostades molt prop les unes de les altres, e l'almirall del rei d'Aragó e de Sicília feu llevar rems a les sues galees, per tal que els ballesters de les sues galees los poguessen colpejar de la llonga, abans que ab ells fossen ajustats. E quan totes les galees foren justades ensems e hagren ferides les unes les altres, la batalla fo molt forta e dura, de llances, e de dards e de pedres e de cairells. E la galea en què el príncep era, anà envestir la galea de l'almirall del rei d'Aragó de llong en llong, e combateren-se sí fortament, que molt era gran feredat de veer tant hom nafrat e mort de colp de llances e de cairells e de colps d'espas e de costalers.

Bernat Desclot, *Crònica*

Què us diré? Que tots se'n portaren lo nom que havien aportat de França; que ells s'avien mès nom los Cavallers de la Mort, et tots moriren: que de tots CCC, ne encara dels altres qui ab ells eren, no n'escaparen mas solament V hòmens a caval alforrats, qui eren de Catània, qui anaven ab ells per pillots, los quals fugiren. Et dels almugàvers vos sé dir que colp s'hi feu per l'almugàver qui havia nom Porcell, qui fo puis de ma companya en Romania, que ab coutell de tayl donà tal a I cavaller francès, que la gambera et la cama n'anà en I pich, e encara ne mès ben mig palm per la hillada del cavall.

Ramon Muntaner, *Crònica*

‘Dramatis personae’

Tres amics:

- Rogeró Pere de Llúria, fill de Roger de Llúria, dit també Rogeró lo Bord.
- Llorenç de Palol, fill de l’escrivà Gelabert de Palol.
- Berenguer Riutort, fill de Roderic Riutort.

Gent del bosc i dels camins:

- La vella Nària, la mestra.
- Sagrari, la jove bruixa blanca.
- Massalina, la bruixa del Montseny.
- Abraham Avinçaprut, també adopta el nom de Salomó Benjedú Salom.
- Alhem l’Àrab, servent d’Abraham Avinçaprut.
- La Lloba del Montsegur.
- Mirmanda de Gualba, bruixa del Montseny.
- Septimana de Viladrau, bruixa del Montseny.

Caçadors:

- Roderic Riutort.
- Berenguer Riutort, fill de Roderic Riutort.
- Pere Montaverner.
- Baldaquí.
- Gironell.
- Pere Mut.
- Belasc el del Coltell.

La companyia:

- Rogeró Pere de Llúria, fill de Roger de Llúria.
- Gilbert de Puigdesvalls, templer.
- Roderic Marimon, templer.
- Jaume Montblanc, herald del rei Jaume II.
- Segismon Portbou, franciscà saurí, confessor de la reina.
- Balasquí, almogàver, escorta de Rogeró de Llúria.

Agents de Llúria:

- Guillem de Serrartana, eixea de Roger de Llúria, mà dreta de l'almirall.
- Gerald Capmany, líder dels agents de Llúria, lloctinent de Guillem de Serrartana.
- Balanyà Poncelada, agent incògnit de Llúria.
- Benet d'Artana l'escuder, agent nocturn.
- Llorenç de Palol, fill de l'escrivà Gelabert de Palol.

Nobles, rics homes i gents de les corts i les ciutats:

- Roger de Llúria, almirall de la Corona d'Aragó.
- Frederic de Sicília, germà del rei Jaume II i rei de Sicília.
- Bertomeu de Peralada, conseller del rei Jaume II.
- Bernat de Sarrià, procurador general del Regne de Múrcia.
- Gentil de Castellví, governador del Xúquer Enllà, amic de Roger de Llúria.
- Bernat Desclapers, ric home, beneficiari de Santa Maria de la Valldigna.
- Saurina d'Entença, dona de Roger de Llúria.
- Margarida de Llúria, filla de Roger de Llúria.
- Bernat de Llúria, batle general del Regne de València.
- Cavaller Gerbert de Montsià, governador de Planes.
- Jaspert de Castellnou, servidor de Gentil de Castellví a Xàtiva.
- Ferrando el Romo, alcaid de Bunyol.

- Tomàs Vives, justícia de Morvedre.
- Narcís Portolés, cavaller i trobador.
- Açiça Abenramir de Manzilata.
- Pere Morot, alcaid de Cullera.
- Jaume Pere d’Aragó i Nicolau, germanastre del rei Jaume II, procurador i governador de Múrcia.
- Gerbert de Montsià, batle de Cocentaina.

Monestir i vall d’Alfàndec:

- Ramon de Sant Climent, abat de la Valldigna.
- Joan Santanananc, prior de la Valldigna.
- Alhaig, predicador musulmà presoner a Xàtiva.
- Arhan la Bella, princesa àrab.

Raval de Morvedre:

- Çuçem Cenell, guardià de les portes del call de Morvedre.
- Jahudà Senton, adelantat de l’aljama de Morvedre.
- Selomoh Sem Tob, rabí de Morvedre.

Religioses i religiosos esmentats:

- L’abadessa de Vallbona.
- La clarissa de Miravall.
- Frare Guillem de Cotlliure, inquisidor general del Regne de València.
- L’abat de Santes Creus.
- L’abat del monestir de Poblet.
- L’abat de Benifassà.
- L’abat de Sant Martí de Canigó.
- L’abat de Sant Miquel de Cuixà.
- Monjo de la cartoixa de Portaceli conegut com el Mag Blanc.

ELS CAÇADORS

Uns ulls de gel

Al principi va sonar com un colp sec sota el gel empedreït. Després va ser quan van veure com es fragmentava la capa de gel superficial; com el gel s'esmicolava en clevills llarguïssims que anaven de banda a banda del llac cobert de neu a les vores, glaçat de punta a punta el circ que tancava per la base la unió dels tres cims sense nom. En la boira del paratge, a Berenguer Riutort li havia semblat que el llac era un espill enorme caigut als peus de la muntanya. Les parets de neu eren d'un gel blavós quan arribaven a l'extensíssima capa gelada que cobria el llac, als peus de les tres muntanyes nevades. En les roques glaçades que tocaven l'aigua feta pedra havia regnat un àmbit de silenci, una boira de fred callada i silent. Fins que va arribar l'esclat.

—No et separeu de mi!

La veu de Roderic Riutort, paternal per primera vegada a la vida, va ser l'únic so que va precedir el gran terrabastall. Perquè de sobte la superfície enorme i freda del llac s'havia començat a fer miques, amb esclatxes i clevills. Com si un cigne blanc volguera aflorar de les profunditats recòndites del llac, les esclatxes en el gel havien començat a obrir-se a la carrera. Alguna cosa s'agitava dessota el glaç i a Berenguer Riutort se li havia aturat el cor, com a tots els caçadors. Aquell mirall tranquil que havia sigut el llac de gel del Mont Perdut va passar a ser en pocs segons una mar de fragments. Un esclafit de neu i

de gel va retronar des de les aigües més obagues del llac fins al cel de la muntanya. Un cigne blanc semblava voler emergir de l'interior de la fondalada d'aigua solidificada, però des de les profunditats del llac no va emergir cap elegant cigne. El que maldava per aflorar era una bèstia. La bèstia.

La superfície del llac va esclatar del tot finalment enmig d'un soroll inacabable que va retronar al cim de les tres muntanyes, que feren de tambor brutal en eixamplar el ressò. El gemec de la bèstia li va semblar a Berenguer Riutort la rialla d'una gralla estrident, el parrup d'una gavina gegantina enfurismada. Tots els caçadors s'hagueren de llançar les mans a les orelles perquè no els explotaren i per la cua d'ull Berenguer va veure que alguns dels homes queien de genolls, embogits pel crit eixordador. Una mar d'aigua brillant es va alçar en forma de columna que esquitxava amb una pluja de gotes fredes. La bèstia havia emergit i batia les ales.

Berenguer Riutort la va veure enmig de la columna d'aigua i la va veure enlairar-se amb dues fuetades de les ales blaves, violentes, ràpides, que van fer també un soroll endimoniat que embogia el seny. De sobte, el cel de les tres muntanyes germanes es va cobrir per un instant, amb la silueta gegantina de la criatura suspesa en l'aire. Quan es va estabilitzar als núvols, a tocar dels tres cims, va ser quan els caçadors començaren a cridar i a córrer embogits. La follia de la mort. Després, la bèstia va iniciar el descens en picat.

Berenguer Riutort va ser l'únic que no es va moure. S'havia quedat bocabadat mirant eixir el monstre des del més profund de les aigües del llac. Havien pujat a les muntanyes buscant un senglar, però el que trobaven al llac no era cap senglar, sinó un ésser que havia fragmentat la superfície de gel dur i que havia volat cel amunt. Va veure com aquell ésser estenia

les ales i es quedava planant al cel durant un instant. Berenguer no es va moure tampoc quan el monstre va iniciar el moviment d'inversió del cos, abans de caure en picat sobre els homes com una pedra que cau a tota velocitat des del cel. Tampoc no havia mogut ni un múscul quan la bèstia ja era ben a prop i el soroll del vent que xiulava amb la caiguda era agut i amenaçava de fer-li esclatar les orelles. Se les va protegir amb les mans ràpidament, però els ulls continuaven fixos en el descens de l'animal gegantí.

–Corre, Berenguer, corre!

La veu del pare li va sonar llunyana. No en va fer cas. Berenguer continuava mirant la criatura, que obria ara la boca descomunal, plena de dents com punyals brillants, mentre queia més i més des de l'altura. Un crit esfereïdor va eixir d'entre les dents i era una llança que penetrava el cervell. Abans, aquell dimoni s'havia girat sobre ell mateix, havia posat el cap on havia tingut abans la llarga cua i havia deixat que la llarguíssima extremitat es desplegara per a començar el descens vertiginós, amb l'enorme testa ara al davant. La bèstia havia obert les mandíbules gegantines mentre feia batre les ales per a agafar impuls. Absolutament corglaçat per la bellesa destructiva de l'animal gegantí i paralitzat per una por que el recorria de cap a peus, Berenguer Riutort va ser l'únic dels caçadors del Mont Perdut d'Aragó que va veure que al drac li brillaven els ulls, d'un blau glacial tocat de color de mort.

L'ALMIRALL

Conspiració

A les cambres privades del cavaller Gentil de Castellví, governador del Xúquer Enllà per manament del rei Jaume II, es respirava un aire tens. La reunió entre els tres assistents es mantenia a mitja veu i les cares eren de gravetat. Els tres homes es miraven atentament els uns als altres, asseguts al voltant d'una taula. Un dels tres homes tenia els ulls tancats, les mans juntes sostenint la boca closa reclinada, com si resara. Anava abillat amb una gramalla ocre que subjectava en la cintura un cinturó de cuir i metall del qual penjava un punyal enfundat, ricament adornat.

–Torneu a repetir-m'ho, si us plau.

–Sí, senyor. El conseller del rei, Bertomeu de Peralada, m'envia a dir-vos que el seu secretari va sentir una conversa al Castell Nou de Nàpols. Dos francs parlaven de vós. Va sentir clarament com deien: «Roger de Llúria, el campió de Nicotera, no navegarà mai més».

El silenci es va fer entre els tres homes. L'atmosfera era tensa a les cambres de Gentil de Castellví, regidor de la fortalesa de la Roca de Xàtiva, guardià de la frontera sud. Va ser ell qui es va alçar violentament de la cadira, incapaç d'aguantar més la tensió.

–Què diables...? Està segur el secretari de Bernat que va entendre exactament aquelles paraules? No dieu que eren francs de l'estol de l'ambaixada de Carles d'Anjou?

–El secretari de Bernat és nascut a Besiers, senyor, parla la llengua del Llenguadoc i entén perfectament els parlars d'oïl. Va entendre bé la conversa dels emissaris francs, senyor. Si Bertomeu de Peralada no donara fe del seu secretari, jo no seria ací, senyor.

–És una conspiració, Roger, maleït siga el dimoni! –va bramar Gentil de Castellví–. Es prepara una conxorxa per a donar-vos mort com si fóreu un porc senglar! Us volen rostit i amb una poma a la boca, servit en safata en alguna taula dels palaus de París, Roger!

El senyor de Castellví va fer gambades nervioses per la sala, amb les mans crispades i el rostre enfurismat. Era l'home que duia la túnica llarga de color ocre amb vetes daurades en el coll i en les mànegues. Estava prim i s'agitava d'un lloc a l'altre de l'estança fet una fúria. En contrast, l'almirall Roger de Llúria romania assegut, amb les palmes de les mans juntes, concentrat i capcot. Las seua roba era semblant a la del seu amic de Castellví, però duia brodades les armes del seu casal: barres d'atzur sobre fons de plata. Al centre de la sobrevesta que duia al damunt de la túnica apareixia el dibuix d'un basilisc que semblava voler enfilarse a un arbre delicat poc més gran que l'animal. El punyal ricament adornat que penjava del cinturó de l'almirall tenia decorades les armes de l'almirall italià en la funda de l'arma.

–Calmeu-vos, Gentil, la vostra ràbia és prematura. –Roger de Llúria es va acariciar pensatiu una barba que ja tenia més pèls blancs que grisos. Tènia cinquanta-tres anys, era vell i no posseïa l'energia del de Castellví, deu anys menor que ell.– Digueu-me, Montblanc, el meu amic Bertomeu passa ànsia pel testimoni del seu secretari?

–Bastant, senyor. També parlaven d'ell, ja us ho he dit. Digueren que cap dels dos servents del rei no viurien per a veure

la cerimònia. Bé, digueren «els dos gossos del rei», no «els dos servents». Parlaven a mitja veu, amb precaució, però semblava que havien begut.

–Quina cerimònia? –va preguntar bramant el senyor de Castellví.

–No ho sé, senyor.

–I el secretari de Bertomeu no va poder identificar les veus? Cap de totes?

–No les coneixia de res, però no eren soldats. Anaven fortament abillats, senyor, amb capes i brodadures, segons reporta el secretari de Bertomeu. I parlaven cultament.

–I no duïen armes cosides en la roba?

–Si n’hagueren dut, senyor, i me les hagueren descrit, ja en tindríeu les identitats.

En dir-ho, l’informant havia somrigut. L’almirall Roger de Llúria, home de màxima confiança del rei Jaume II i heroi de Sicília, havia somrigut també, al remat. Qui informava del que el secretari del seu amic Bertomeu de Peralada havia sentit dir al castell de Nàpols en una nit posterior a una audiència no era un home qualsevol. Qui li reportava el testimoni del que s’havia parlat a Nàpols enmig d’ambaixades europees amb el gran mestre de l’Orde del Temple era herald del rei, Jaume Montblanc. En aquells moments Jaume Montblanc hauria de ser al costat del monarca al regne de Múrcia, on Jaume II feia la guerra a l’islam i a Castella, a parts iguals, l’una amb espasa i l’altra amb cartes. L’herald era l’encarregat d’identificar les armes dels cavallers castellans amb els quals les tropes d’Aragó pogueren coincidir bé per a congeniar, bé per a conspirar, bé per a destruir-se mútuament. El rei el volia sempre a la vora com a rei d’armes i per això Jaume Montblanc tenia ordres d’anar a Múrcia només arribara d’una missió diplomàtica que l’havia dut de Gènova en

un vaixell del mateix almirall Bernat de Sarrià. Però el conseller reial Bertomeu de Peralada li havia demanat que en el viatge al sud camí de Múrcia passara per Xàtiva i transmetera un missatge en persona a l'almirall Roger de Llúria, que sojornava allí després d'una visita a les seues possessions de la vall de Seta.

–S'equivoca Bernat amb tanta cuita si només tem per les nostres vides... Realment no crec que aquesta siga una conspiració únicament contra mi i contra Bertomeu de Peralada... –va dir l'almirall Roger de Llúria–. Qui siga que ens vol morts a ell i a mi el que vol és aïllar el rei a Múrcia i deixar-lo sense suports dins de la corona.

–Què esteu suggerint, Roger? –va preguntar Gentil de Castellví.

–Estic suggerint que algú vol afeblir el poder del rei als regnes mentre ell fa la guerra.

–Maleït siga el fill del dimoni que conspira contra un rei! –Gentil de Castellví havia llançat contra una de les parets un got de vi la ceràmica del qual va esclatar a trossos.

–Gentil, volia que aquesta reunió fora discreta!

L'almirall Roger de Llúria havia mirat irritat el governador de Xàtiva, que havia protestat sense que s'entenguera el que deia i havia anat a mirar per la finestra amb cara de ràbia. L'herald Jaume Montblanc guardava silenci. Roger de Llúria va parlar lentament uns segons després, com si haguera meditat bé el que volia dir.

–Escolteu-me bé. Hem de parar una trampa a qui ens vol el mal. Si el que el secretari de Bertomeu va sentir casualment aquella nit a Nàpols és cert, cal que ens avancem al rival. I vos podeu ajudar-nos en aquest moviment d'escacs, amic Jaume Montblanc.

–Jo, senyor? Com us puc ser jo útil?

–Continuareu el vostre camí per a unir-vos al rei a Múrcia, Jaume Montblanc. Dureu un escrit meu en què s'advertirà el rei del perill que es congria en contra nostra. No us separeu del paper mai, si caiguera en mans equivocades, el contratemps seria gran. També li trametré una carta amb el que sol·licite per al destí del meu fill Rogeró Pere.

–Així serà, almirall.

–I una cosa més: necessite que no aneu pel camí reial.

–I com voleu que vaja cap al sud del regne i que passe a Múrcia, senyor?

–Anireu per un altre camí més esquerp. Hi ha una companyia de persones que d'ací a uns dies eixirà de Xàtiva cap al sud per una via entre muntanyes, angosta i poc transitada. El meu fill Rogeró Pere anirà també amb aquesta expedició, amb vós. No us enganyaré; el camí transcorre per algun paratge ombrívol d'aquells que hom diu que és encantat, però no passeu ànsia; ni existeix aquest encant ni tampoc no caminareu desprotegit.

–Heu dit que anirà en companyia meua el vostre fill?

–Sí, el meu bastard Rogeró anirà amb vós. No ha de saber en cap moment el que diu el paper sobre ell que us lliuraré per al nostre senyor el rei. No us separeu d'aquests documents i que el meu fill no hi tinga accés; sap llegir.

–Com vulgueu, senyor... Espere que no ens exposareu a cap perill considerable, almirall, ni al vostre fill ni a mi, ja que hem vingut a advertir-vos del perill en què us trobeu vós. No ens pagueu amb aquesta moneda, que tampoc no la volem per a nos.

–No passeu ànsia, amic Jaume. El camí que us propose és més perillós que una caravana fortament armada al vostre voltant pel camí reial, és veritat, us soc franc. Però quan

sapiguen amb quin franciscà us enviem quedaran desterrades
les vostres pors.

–De qui em parleu, senyor? Qui és el menoret?

–Per petició nostra ve cap a Xàtiva el germà Segismon Port-
bou. Deveu haver sentit a parlar molt del franciscà saurí, veritat?